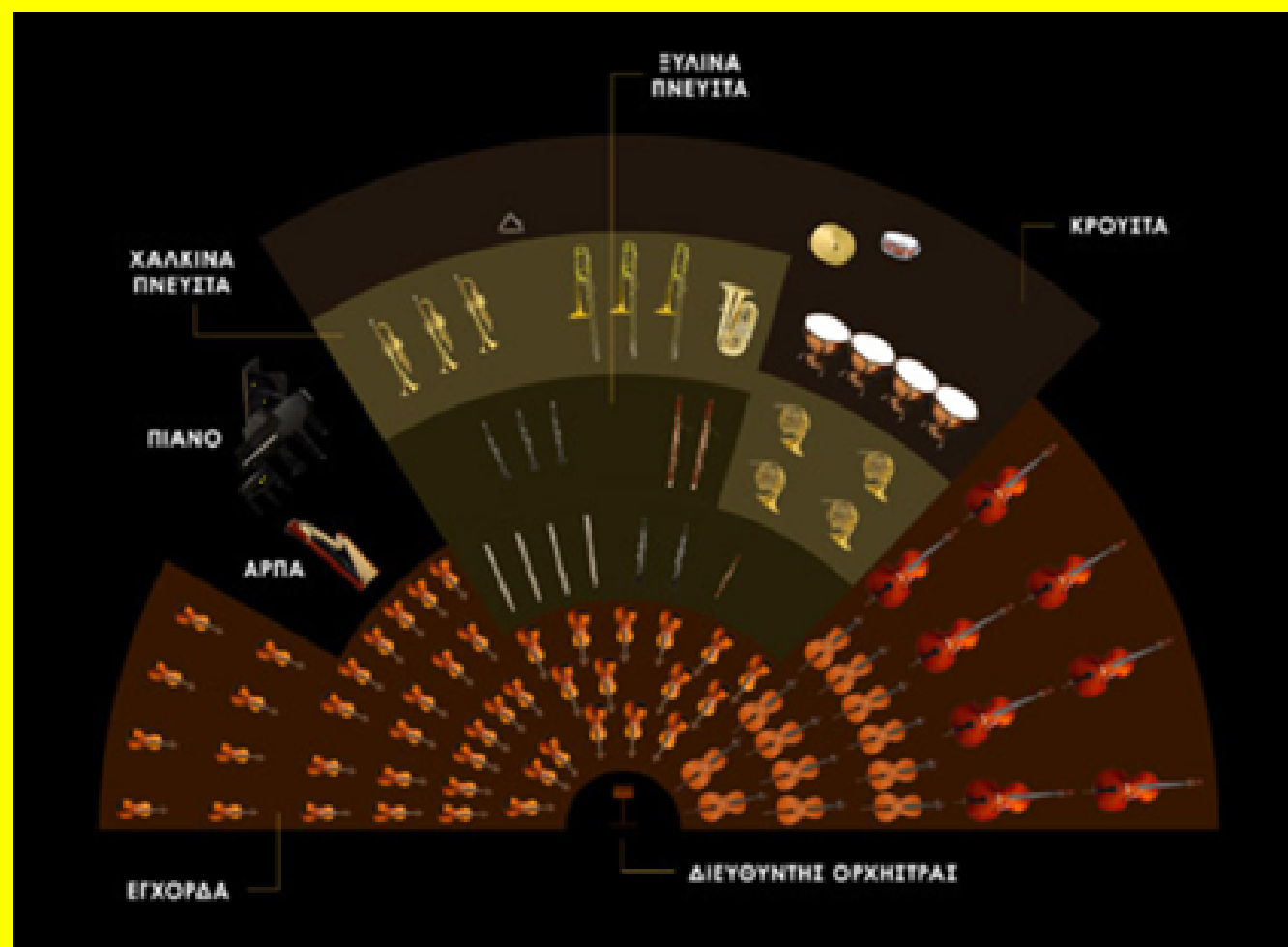


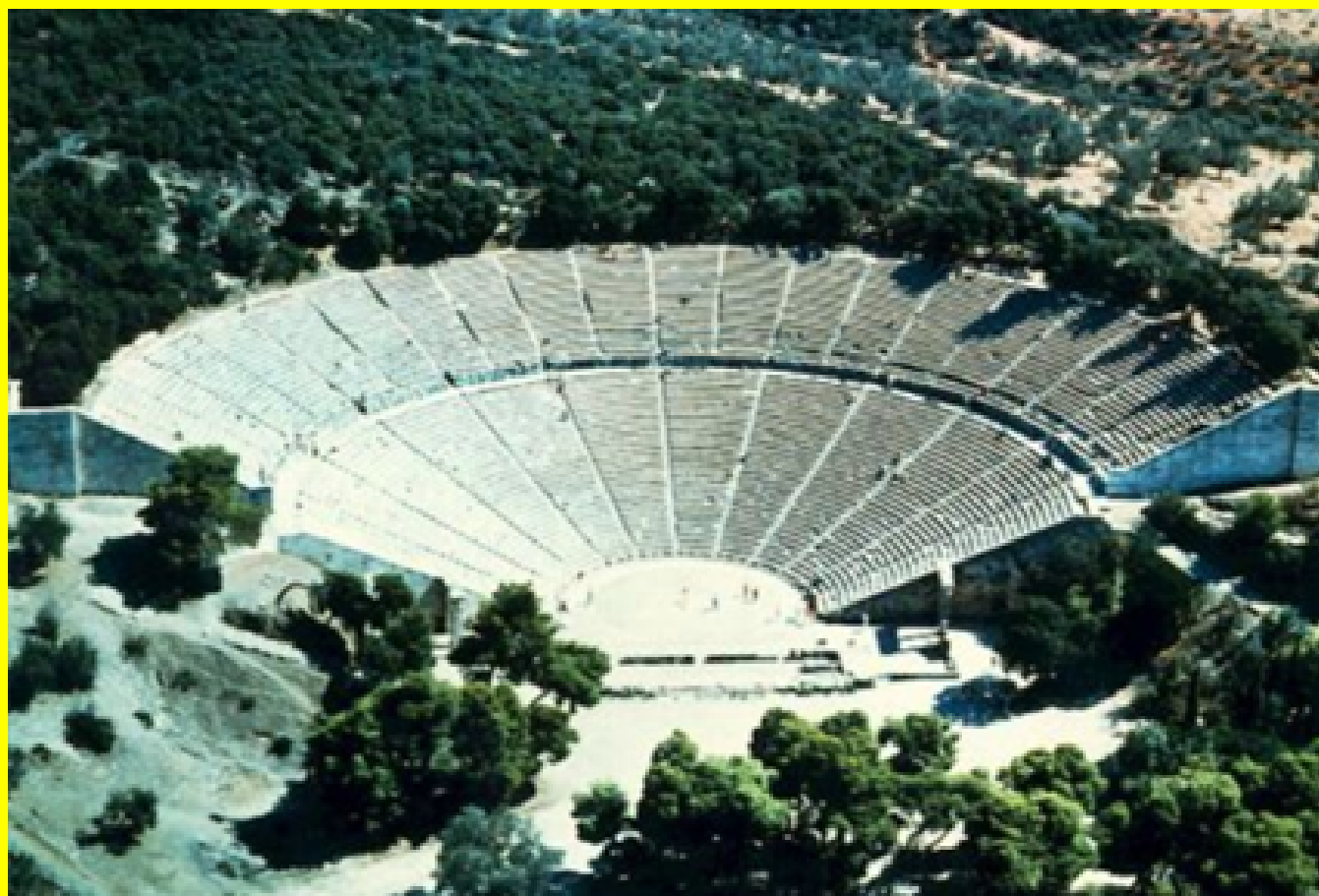
Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ

<http://www.greek-language.gr>

Δραστηριότητα

- Ποια η ετυμολογία της λέξης «ορχήστρα»;
- Ποιες οι σημασίες της λέξης;
- Ποιο γεωμετρικό σχήμα αναγνωρίζετε στην εικόνα;





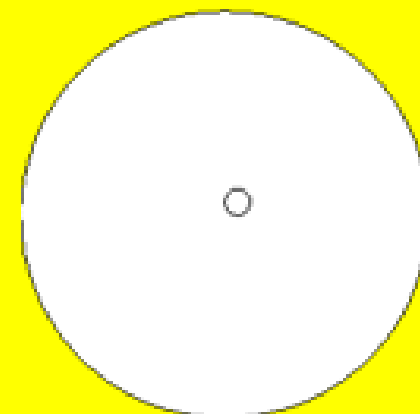
<http://www.greek-language.gr>

Δραστηριότητα

Πόσες σημασίες έχει η λέξη «θέατρο» σύμφωνα με το λεξικό Τριανταφυλλίδη;

Βρίσκουμε ομόρριζες λέξεις

Φτιάχνουμε ένα διάλογο/σκηνή με θέμα το θέατρο, χρησιμοποιώντας το σχετικό λεξιλόγιο



<http://www.greek-language.gr>

Δραστηριότητα

Τι ήταν η θυμέλη;

Ποια η σχέση της θυμέλης με το Διόνυσο;

Ποια η σχέση του Διονύσου με τη γένεση του αρχαίου δράματος;

- φτιάχνουμε μια παρουσίαση σε μορφή αρχείου ppt



Δραστηριότητα

<http://www.greek-language.gr>

- Πληκτρολογώ τις λέξεις «χορός δράμα»
- Τι ήταν το δράμα στην Αρχαία Ελλάδα;
- Ποια σημασία έχει η λέξη «χορός» στο αρχαίο ελληνικό δράμα; Ποια λέξη απέδιδε στην α.ε. τη λέξη αυτή;

Φτιάχνουμε ένα διάλογο χρησιμοποιώντας τις μεταφορικές σημασίες των δυο λέξεων



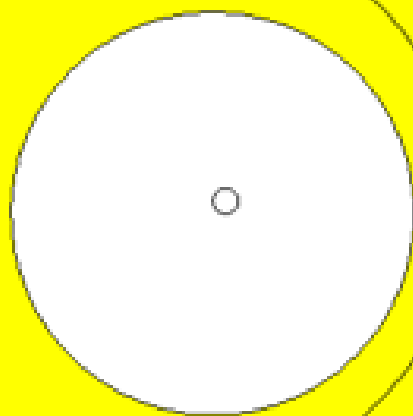
Δραστηριότητα

- Τι ήταν οι σάτυροι;
- Ποια η διαφορά του επιθέτου σατιρικός από το επίθετο σατυρικός
- Ποια η διαφορά κωμωδίας και σατυρικού δράματος;
- Ποια διαφορά και ποια ομοιότητα παρατηρείτε μεταξύ των δυο εικόνων;

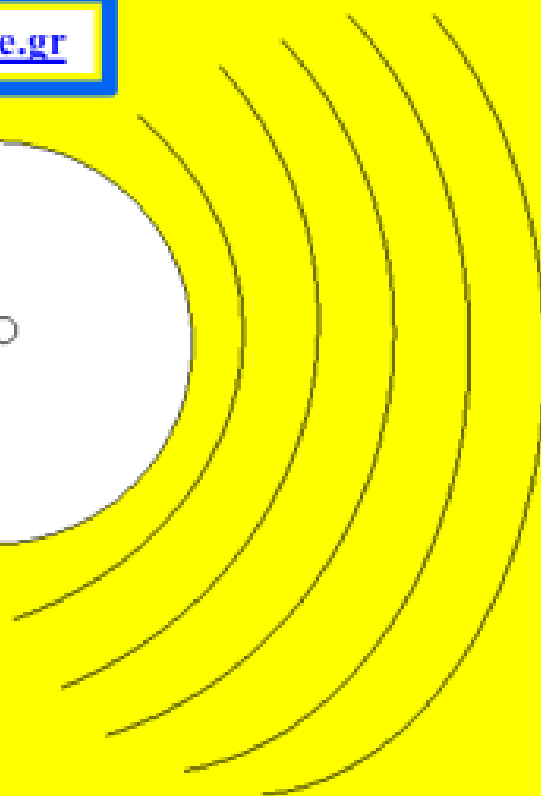
<http://www.greek-language.gr>



Βρείτε τίτλους από σύγχρονες κωμωδίες και σατυρικά έργα



φτιάξτε ένα
σταυρόλεξο με τις
λέξεις που βρήκατε



Δραστηριότητα

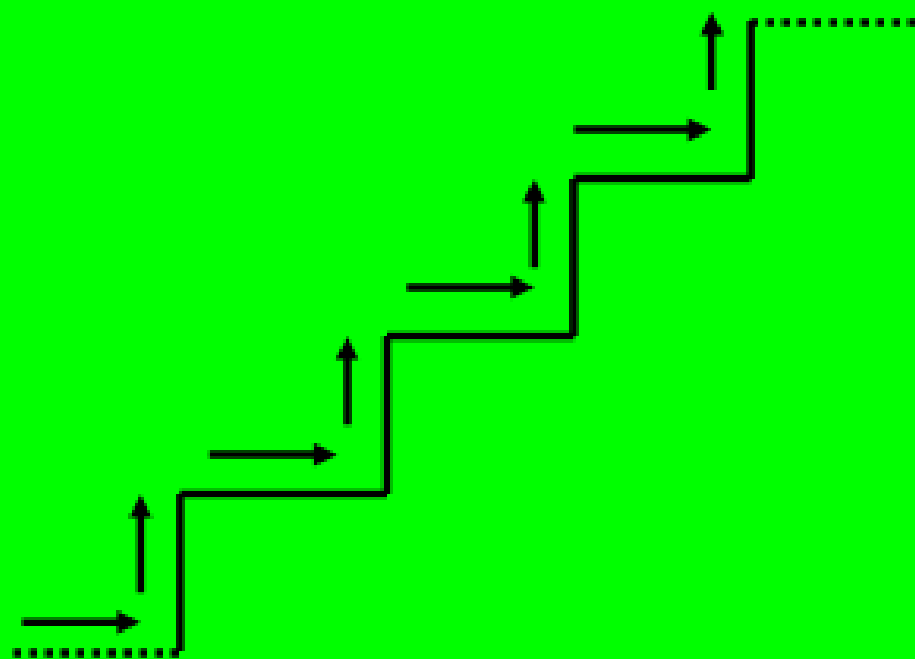
- Αναζητούμε τη σημασία του επιθέτου «κοίλος» και του προθήματος «ἀμφί-»
- Πώς λεγόταν ο χώρος όπου κάθονταν οι θεατές στο αρχαίο θέατρο;
- Η ονομασία του χώρου αυτού σήμερα είναι λέξη σύνθετη με το ἀμφί-. Ποια είναι;
- Ποια η σημασιολογική συγγένεια των δυο λέξεων;
- Βρείτε κι άλλες σύνθετες λέξεις με α´ συνθετικό το αμφι-



<http://www.greek-language.gr>

Δραστηριότητα

- Ποια είναι η ετυμολογία της λέξης «σκάλα»;
- Αναζητήστε τη σημασία του ρήματος «διαβαθμίζω»
- Η κοινή λέξη που υπάρχει στα παραπάνω δυο λήμματα είναι η αντίστοιχη ελληνική λέξη για τη σκάλα.



Φτιάξτε μια ακροστιχίδα με τη λέξη που βρήκατε και ορισμούς σχετικούς με το θέατρο

Η ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

ΕΠΟΣ

ΟΜΗΡΟΣ-ΗΣΙΟΔΟΣ

επικολυρικό δρώμενο επί σκηνής
(κλέα ανδρων τε θεων τε)

ΛΥΡΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

προσωπικά συναισθήματα

ΜΕΛΙΚΗ

με συνοδεία μουσικής

ΧΟΡΙΚΗ

με συνοδεία χορού

ΔΡΑΜΑ

ΤΡΑΓΩΔΙΑ

η τραγική πλευρά της ανθρώπινης φύσης

ΚΩΜΩΔΙΑ

διακωμώδηση

ΣΑΤΥΡΙΚΟ ΔΡΑΜΑ

άφθονο γέλιο



Σε σχέση με τους όρους:

μελική χορική δράμα

τραγωδία κωμωδία σατυρικό δράμα

βρίσκουμε:

α) την ετυμολογία τους

β) τις σημασίες στην α.ε και στη ν.ε.

**γ) γράφουμε 3 σύνθετες λέξεις με α' συνθετικό
τα παραπάνω ονόματα**

**δ) παραδείγματα κυριολεκτικής και
μεταφορικής χρήσης τους**

<http://hellenicmythology.weebly.com>

<http://www.greek-language.gr>



1. Συλλέγουμε τις εξής πληροφορίες:

- α) Ποια είναι η ετυμολογία του ονόματος "Διόνυσος"
- β) πότε ξεκίνησε η λατρεία του
- γ) σε ποια μέρη της Ελλάδας και ποια κοινωνικά στρώματα συναντάται η λατρεία του
- δ) Ποια τα βασικά χαρακτηριστικά της λατρείας του;
- ε) Ποιες οι πιο σημαντικές γιορτές προς τιμήν του
- στ) Ποιοι πρωταγωνιστούν στις γιορτές και με ποιο τρόπο γιορτάζουν το θεό
- ζ) Ποιοι ακολουθούν το Διόνυσο;

2. Παρουσιάζουμε το θεό Διόνυσο σε μορφή αρχείου ppt

Α. ΛΑΤΡΕΙΑ ΤΟΥ ΔΙΟΝΥΣΟΥ-ΔΙΘΥΡΑΜΒΟΣ

- Διόνυσος: συμβολίζει τη βλάστηση, τη γονιμότητα, την ανακύκλωση ζωής και θανάτου, το μυστήριο της ζωής.
- Η λατρεία του: στην Ελλάδα από τον 8^ο αιώνα π.Χ. συνδέεται με τους μύθους για τη ζωή του θεού στα δάση και ιδιαίτερα με τις λαϊκές τάξεις και τους αγρότες.
- Σάτυροι - Σειληνοί: ανθρωπόμορφα όντα με ουρά και πόδια τράγου, με τους οποίους ο θεός χορεύει και τραγουδά ανέμελα.
- Χαρακτηριστικά της λατρείας του Διονύσου: η ιερή μανία και η έκσταση, η θεοληψία και ο ενθουσιασμός, το μιμητικό στοιχείο και η μεταμφίεση



Η Συνοδεία του Διονύσου. Αγγείο του 380-370 πΧ, Μουσείο του Λαύδρου.



Μαυροί - Νάφιοι



Α. Ο ΔΙΘΥΡΑΜΒΟΣ

- Το τραγούδι του θεού Διονύσου με συνοδεία αυλού στις γιορτές προς τιμήν του θεού.
- Γύρω από το βωμό του θεού χορεύουν κυκλικά ο εξάρχων (ο επικεφαλής) και ο Χορός 50 με μέλη
- Τραγουδούν για τη γέννηση, τους άθλους, τις περιπέτειες του Διονύσου, τη χαρά της ζωής, το κρασί και το αμπέλι. αυτοσχέδια και αυθόρμητα.
- Ήταν όλοι μεταμφιεσμένοι: άλειφαν το πρόσωπό τους με καπνιά ή με το κατακάθι του κρασιού και το σκέπαζαν με φύλλα δέντρων.
- Οι γιορτές προς τιμήν του Διονύσου ήταν:
Τα εν άστει Διονύσια, τα Λήναια,
τα κατ' αγρούς Διονύσια, τα Ανθεστήρια



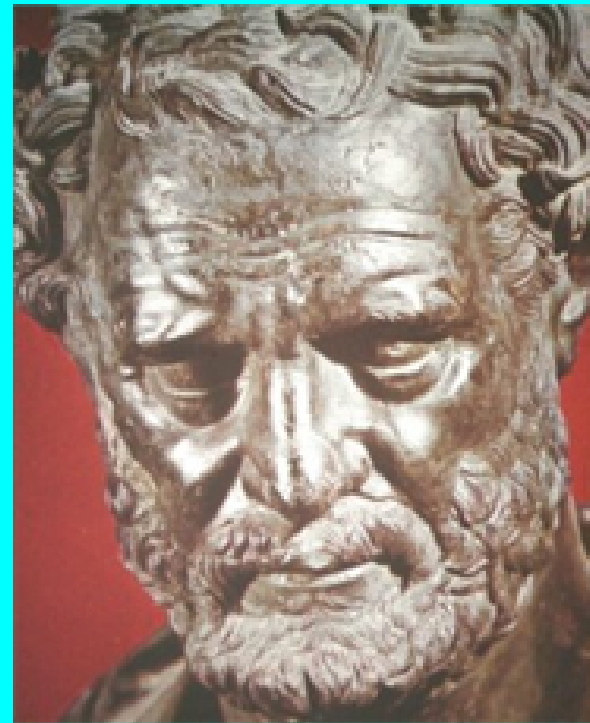
Β. Η ΕΜΠΝΕΥΣΗ ΤΟΥ ΑΡΙΟΝΑ

- Ο ποιητής Αρίονας από τη Μήθυμνα της Λέσβου (6^{ος} αιώνας π.Χ.),
- Ζούσε στην αυλή του τυράννου της Κορίνθου, Περίανδρου
- Ήταν ο πρώτος που συνέθεσε διθύραμβο με τους χορευτές μεταμφιεσμένους σε Σατύρους
- Έκτοτε ονομάστηκαν τραγωδοί (< τράγων ωδή) και ο Αρίονας ο ευρετής του τραγικού τρόπου.



Γ. Η ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ ΤΟΥ ΘΕΣΠΙ

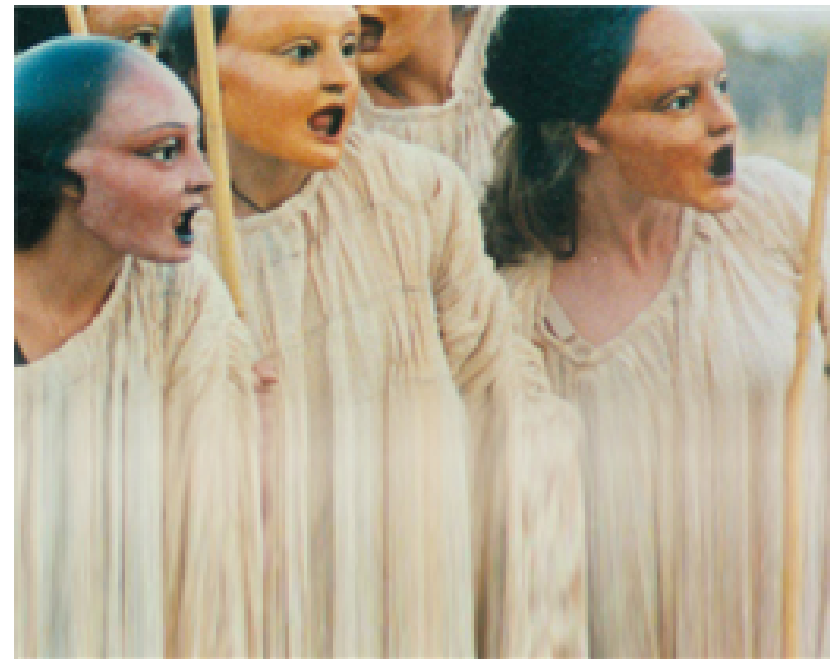
- Ο ποιητής Θέσπης από τον αμπελόφυτο δήμο της Αττικής Ικαρία (< ο Ικάριος διδάχτηκε την αμπελουργία από το Διόνυσο)
- Απήγγειλε στίχους (υποκρινόταν) και ο Χορός απαντούσε τραγουδώντας.
- Έτσι ο εξάρχων του διθυράμβου αντικαταστάθηκε από τον υποκριτή -ηθοποιό (εξηγητή, ερμηνευτή).
- Το αυτοσχέδιο τραγούδι μεταμφιεσμένων χορευτών έγινε δρώμενο: επικό μέρος (στίχοι-υποκριτής) - λυρικό μέρος (τραγούδι-Χορός).
- Η πρώτη παρουσίαση από το Θέσπι έγινε το 534 π.Χ. στα Μεγάλα Διονύσια επί τυραννίας Πεισιστράτου.



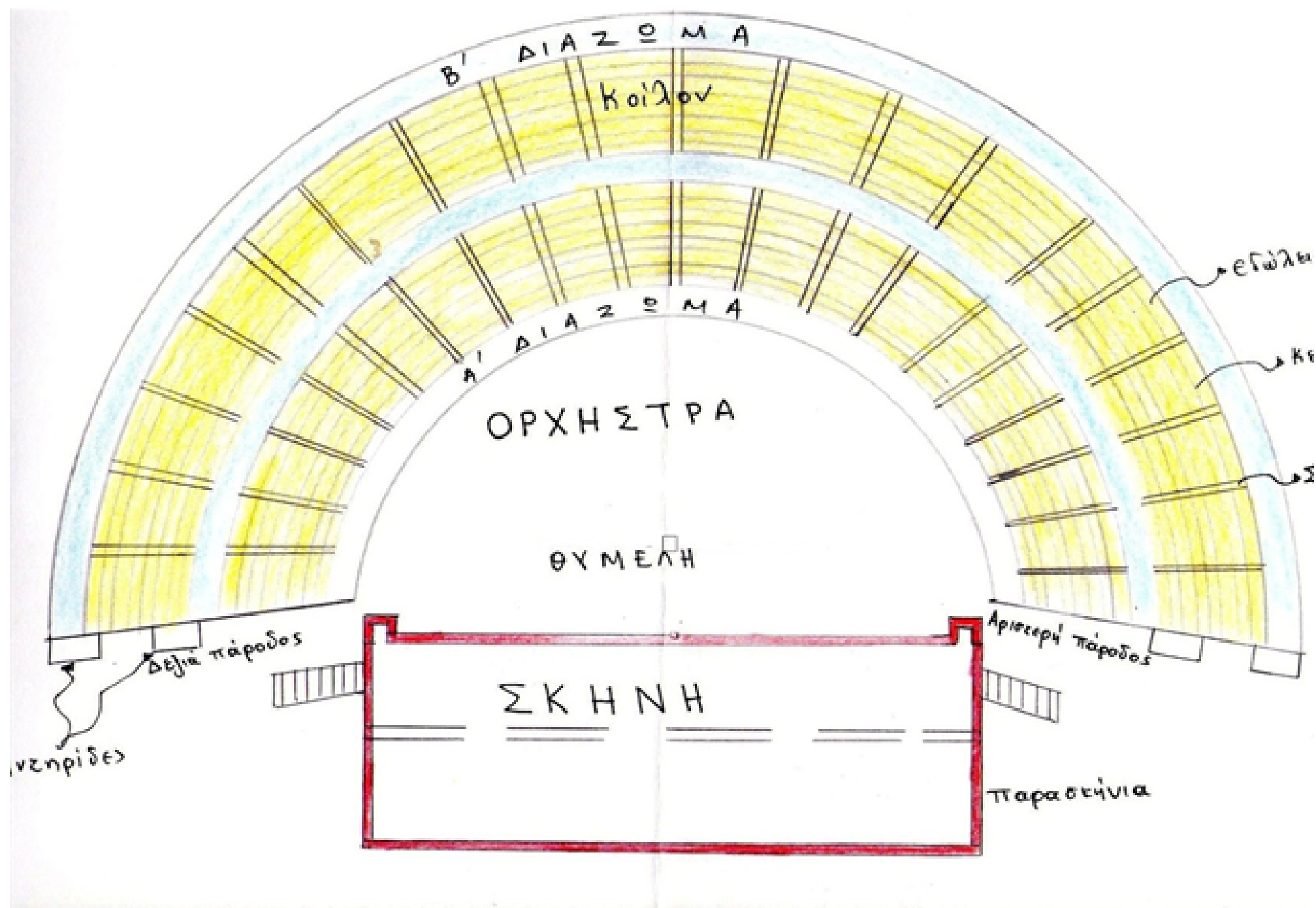
ΤΟ ΔΡΑΜΑ ΓΕΝΝΙΕΤΑΙ ΚΑΙ ΑΚΜΑΖΕΙ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΥ ΑΙΩΝΑ

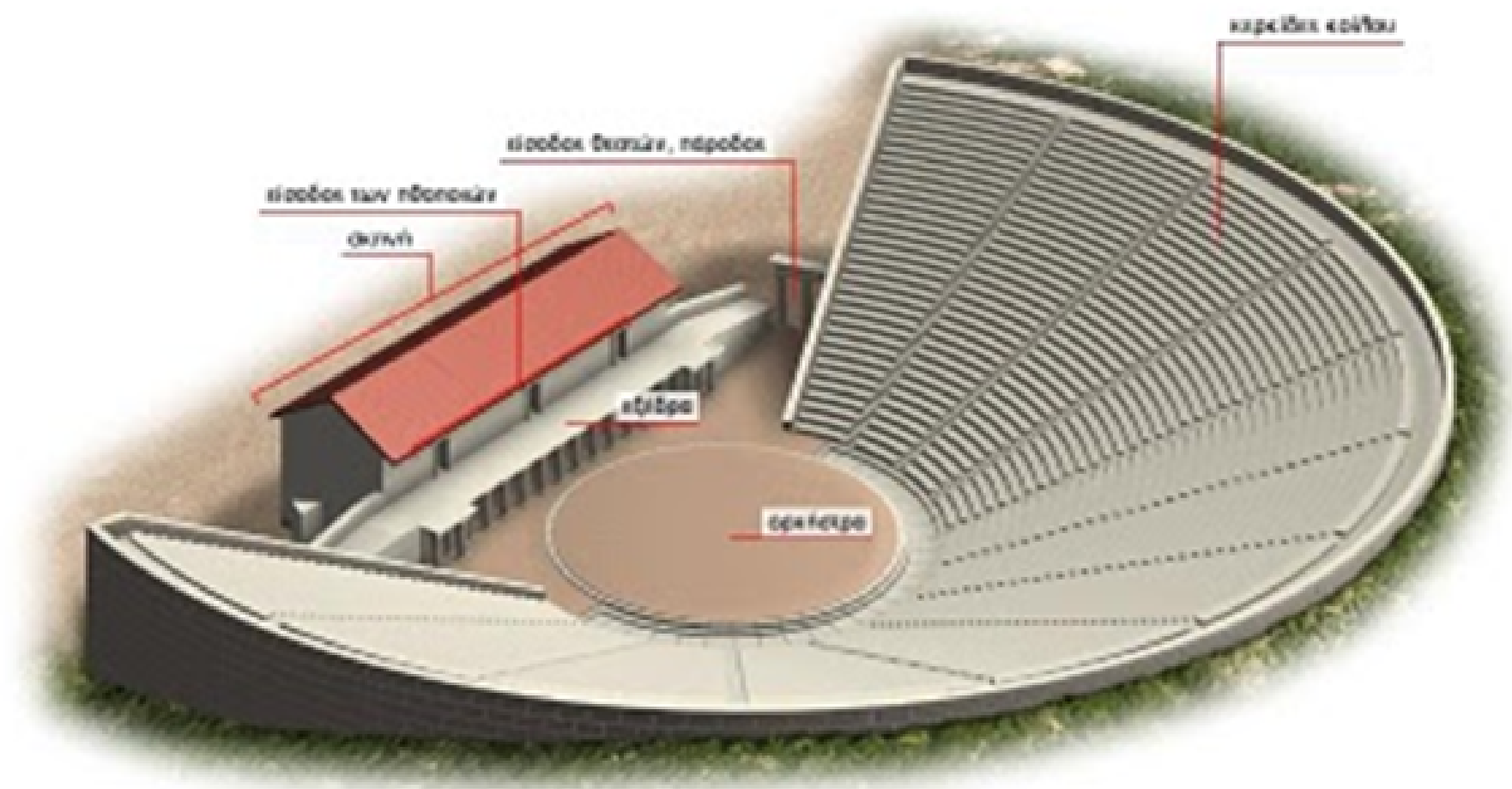
Παράγοντες που συνετέλεσαν σε
αυτό:

- Το μιμητικό στοιχείο υπήρχε στις λατρευτικές τελετές της Αττικής
- Το ήπιο ξηρό κλίμα
- Η έλλειψη μεγάλων κοινωνικών προβλημάτων
- Οι δημοκρατικοί θεσμοί



ΤΑ ΜΕΡΗ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ







ΤΑ ΑΛΛΑ ΕΙΔΗ ΤΟΥ ΔΡΑΜΑΤΟΣ

ΚΩΜ -ΩΔ -ΙΑ

Κώμος=
εύθυμη συντροφιά
διασκεδαστών
Ωδή < ᾄδω= τραγουδῶ



Αρχαία Κωμωδία

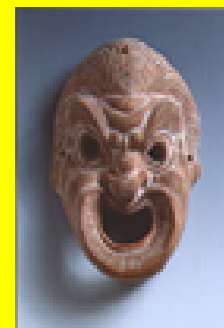
κράμα φάρσας –σάτιρας
απέναντι σε πρόσωπα
της πολιτικής και
κοινωνικής ζωής
(Αριστοφάνης)

Μέση Κωμωδία

(Αντιφάνης- Αλεξίς)

Νέα Κωμωδία

με θέματα από την
καθημερινή ζωή
(Μένανδρος)



ΣΑΤΥΡ- ΙΚΟ ΔΡΑΜΑ

δεν έχει στόχο να διακωμωδήσει,
αλλά μόνο να προκαλέσει το γέλιο
ο χορός αποτελείται από Σατύρους

Ο ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΤΡΑΓΩΔΙΑΣ

Ἔστιν οὖν τραγωδία

μίμησις πράξεως

σπουδαίας καί τελείας,

μέγεθος ἐχούσης,

ἡδυσμένῳ λόγῳ,

χωρίς ἐκάστῳ τῶν εἰδῶν ἐν τοῖς μορίοις,

δρῶντων καί οὐ δι' ἀπαγγελίας,

δι' ἐλέου καί φόβου περαίνουσα

τὴν τῶν τοιούτων παθημάτων κάθαρσιν.

Ἀριστοτέλους, Περί Ποιητικῆς

συμπληρώνουμε τη
μετάφραση

Ἡ τραγωδία εἶναι

.....

.....,

ἡ οποία ἔχει

με λόγο που

καὶ που ανάμεσα
στα δυο μέρη (επικό-λυρικό),

με πρόσωπα που
καὶ δεν.....,

καὶ ἡ οποία (τραγωδία) με τη
..... καὶ το

.....

καθαρίζει τα τοιούτου είδους παθήματα
από το μη λογικό τους στοιχείο.

ΤΑ ΘΕΜΑΤΑ ΤΗΣ ΤΡΑΓΩΔΙΑΣ

- Προέρχονται συνήθως από το θησαυρό της ελληνικής μυθολογίας
- Αφορούν στη σύγκρουση του ανθρώπου με τη Μοίρα, τη θεϊκή βούληση, τη δικαιοσύνη
Υβρις – Άτη - Δίκη
- Αντανακλούν προβληματισμούς για μεγάλα προβλήματα του ανθρώπου όπως ο πόλεμος, η δικαιοσύνη, η φιλοπατρία



Η ΔΟΜΗ ΤΗΣ ΤΡΑΓΩΔΙΑΣ

ΤΑ ΚΑΤΑ ΠΟΣΟΝ ΜΕΡΗ

ΕΠΙΚΑ-ΔΙΑΛΟΓΙΚΑ ΜΕΡΗ

- α) Πρόλογος : εισαγωγή στην υπόθεση
- β) Επεισόδια: προώθηση της εξέλιξης
- γ) Έξοδος: λύση της τραγωδίας

ΛΥΡΙΚΑ-ΧΟΡΙΚΑ ΜΕΡΗ

- α) Πάροδος: το πρώτο άσμα του χορού
- β) Στάσιμα: άσματα μεταξύ των επεισοδίων
- γ) μονωδίες (1 ηθοποιός),
διωδίες (2 ηθοποιοί),
κομμοί (θρήνοι)

ΤΑ ΚΑΤΑ ΠΟΙΟΝ ΜΕΡΗ

- α) Μύθος : πλοκή, υπόθεση
- β) Ήθος: τα πρόσωπα, οι χαρακτήρες
- γ) Λέξεις: γλώσσα, ύφος, εκφρ. μέσα
- στ) Όψις: σκηνογραφία, σκευή
- ε) Μέλος: μελωδία, μουσική
- δ) Διάνοια: ιδέες, αντιλήψεις

Χορός

- **Ο αριθμός των χορευτών**
- αρχικά 50 ερασιτέχνες χορευτές , χορεύουν και τραγουδούν το Διθύραμβο.
- Αργότερα 12 επαγγελματίες χορευτές πλαισιώνουν μια θεατρική παράσταση .
- Ο Σοφοκλής αυξάνει τους χορευτές σε 15
- **Ο τρόπος εισόδου του Χορού στην ορχήστρα:**
- μπαίνει από τη δεξιά πάροδο με επικεφαλής τον αυλητή
- σε δυο ημιχόρια.
- Η πρώτη είσοδος του Χορού ονομάζεται **πάροδος**.
- **Ο κορυφαίος του Χορού** διευθύνει τις κινήσεις (**όρχηση**), αρχίζει πρώτος το τραγούδι και κάνει διάλογο με τους υποκριτές, αν χρειαστεί.
- **Ενδυμασία του Χορού:** σοβαρή και απλούστερη αυτής των υποκριτών (τραγωδία). Φορούν προσωπεία.
- **Ο ρόλος του Χορού επί σκηνής:** ο αντιπρόσωπος της κοινής γνώμης επί σκηνής, παρακολουθεί τη δράση χωρίς να παρεμβαίνει, αλλά παρηγορεί τους ήρωες και τους δίνει συμβουλές



Ηθοποιοί - Υποκριτές

Ο αριθμός των ηθοποιών:

- αρχικά ο ηθοποιός ταυτίζεται με τον ποιητή,
- αργότερα ο ηθοποιός είναι διαφορετικό πρόσωπο.
- Ο Αισχύλος αυξάνει τους υποκριτές σε δυο και ο Σοφοκλής σε τρεις.

Τα προνόμια και η κοινωνική τους θέση:

- Είναι άνδρες, αμειβόμενοι επαγγελματίες,
- τους επιλέγει αρχικά ο ποιητής, αργότερα ο επώνυμος άρχων.
- Απολαμβάνουν τιμές και προνόμια, απαλλαγή από στρατιωτικές υπηρεσίες.



Ο ηθοποιός επί σκηνής:

- εξίσταται, δηλαδή βγαίνει από τον εαυτό του
- υποδύεται το ρόλο του (έκστασις).
- Πρέπει να ξέρει να τραγουδά, να απαγγέλλει με συνοδεία αυλού
- και να γνωρίζει ορθοφωνία.

Ενδυμασία – παρουσία - σκευή των ηθοποιών:

- πολυτελείς ενδυμασίες, ανάλογα με το ρόλο
- προσωπεία για τους γυναικείους ρόλους,
- χιτώνες και κόθορνοι (υποδήματα που ταιριάζουν και στα δυο πόδια)
- ψιμύθιο: λευκή σκόνη για τον εξωραϊσμό του προσώπου (μακιγιάζ). Ο Αισχύλος πρώτος εισήγαγε την ενδυμασία στις παραστάσεις



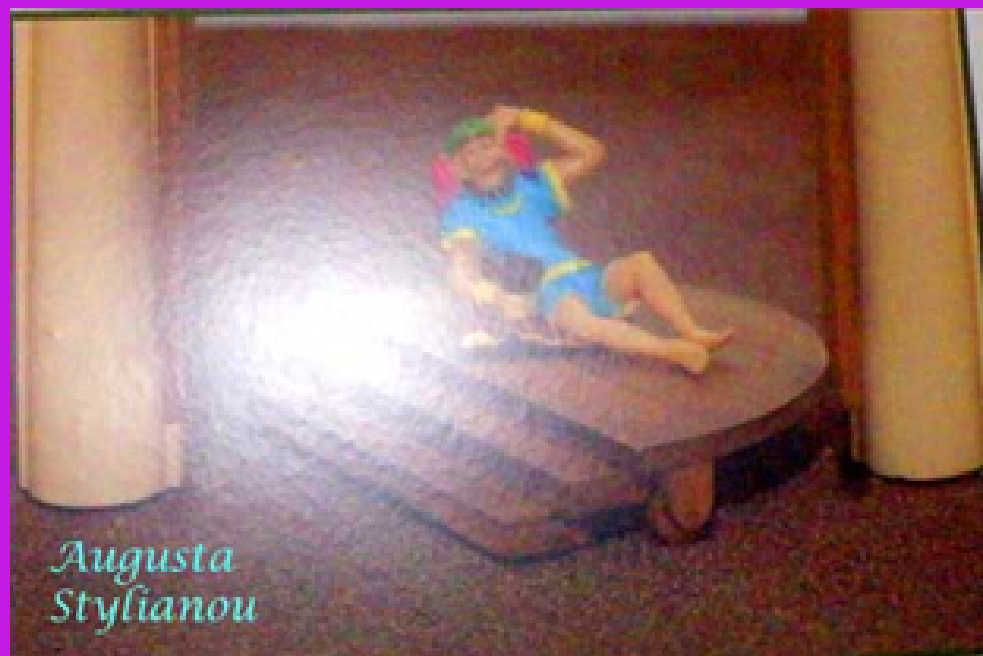
Σκηνογραφία

- Ο Σοφοκλής θεωρείται ως ο ποιητής που εισήγαγε την έγχρωμη σκηνογραφία στο θέατρο
- Συνήθως το σκηνικό ήταν ζωγραφισμένο σε ένα προκάλυμμα, το κατάβλημα, που κρεμιόταν από το προσκήνιο, την προέκταση της σκηνής
- Υπήρχαν και κινητά παραπετάσματα για γρήγορη εναλλαγή σύμφωνα με τις ανάγκες των παραστάσεων
- Οι περίακτοι ήταν ξύλινα δοκάρια στα οποία τυλίγονταν οι άκρες των ζωγραφισμένων πινάκων ή καταβλημάτων



Τα μηχανήματα του αρχαίου θεάτρου

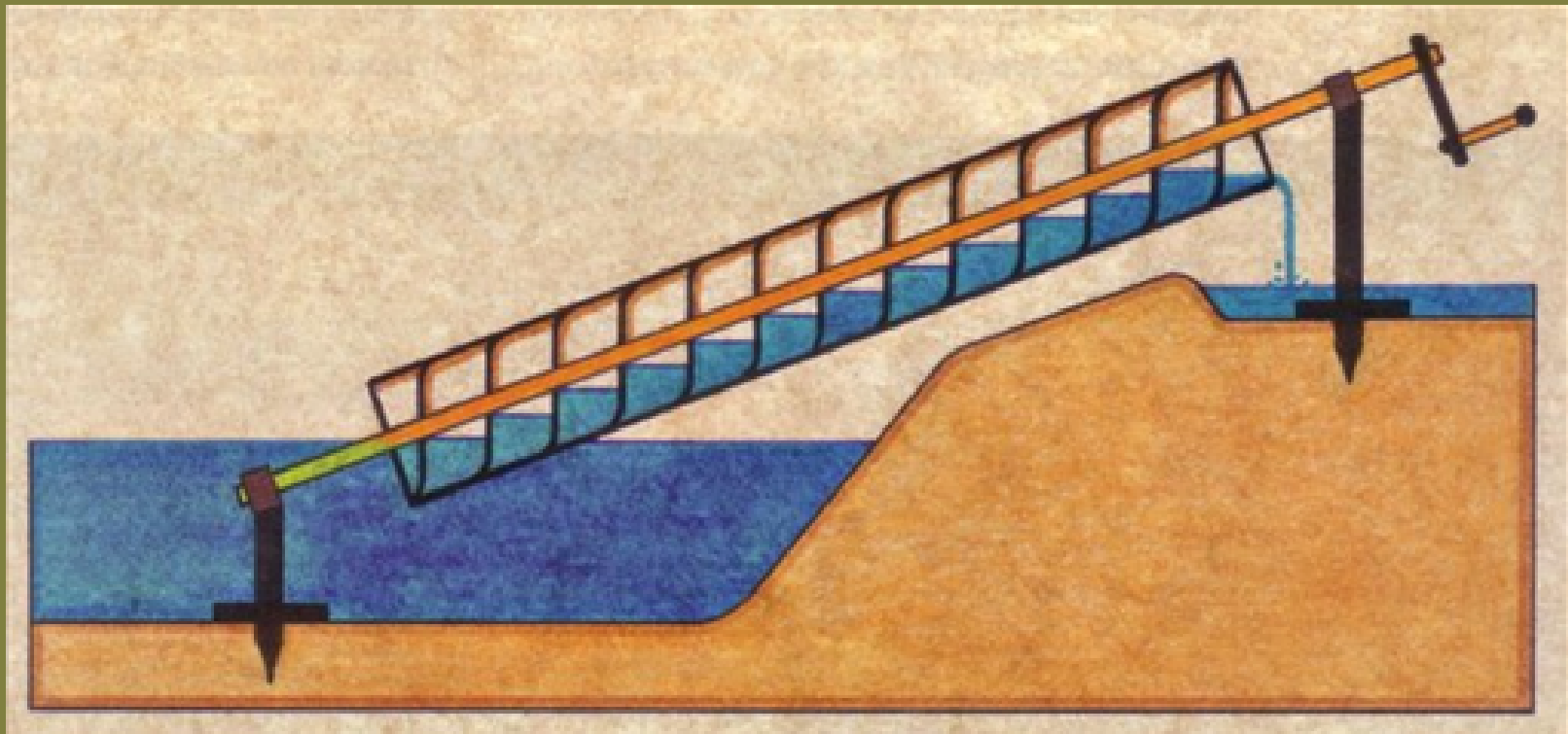
- Το εκκύκλημα: ένα μικρό φορείο στο οποίο μετέφεραν ομοιώματα νεκρών, αφού φόνοι ή αυτοκτονίες δεν αναπαρίσταντο επί σκηνής
- Τα βροντεία: άδεια χάλκινα δοχεία με τον ήχο των οποίων παράσταναν το θόρυβο της βροντής



Τα μηχανήματα του αρχαίου θεάτρου

Οι χαρώνειες κλίμακες

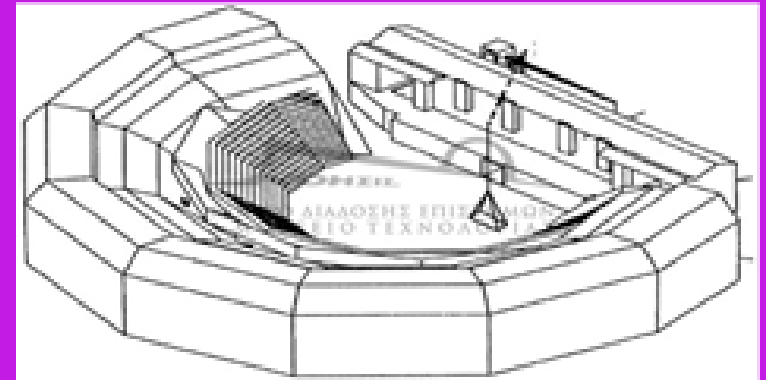
ένα υπόγειο κάτω από τη σκηνή με σκάλες,
απ' όπου ανέβαιναν στη σκηνή οι σκιές των νεκρών.



Τα μηχανήματα του αρχαίου θεάτρου

Η μηχανή

ένας γερανός με ένα καλάθι,
εμφανίζεται την κατάλληλη στιγμή
για τις ανάγκες της παράστασης
με ένα θεό, τον από μηχανής θεό,
ώστε να δώσει διέξοδο
σε κάποια δυσάρεστη κατάσταση



Οι θεατές

- Είσοδος: στην αρχή ελεύθερη, αργότερα οι θεατές πληρώνουν το εισιτήριο στο θεατρώνη, τον υπεύθυνο του θεάτρου
- Το εισιτήριο : αργότερα το σύμβολο (< συμβάλλω= συνεισφέρω) κόστιζε 1 αττική δραχμή
- Τα θεωρικά: στα χρόνια του Περικλή το δημόσιο ταμείο κάλυπτε το κόστος των εισιτηρίων για τους άπορους πολίτες
- Και οι γυναίκες στο θέατρο σε μια ατμόσφαιρα παλλαϊκής γιορτής
- Πολιτικοί και άλλα επίσημα πρόσωπα κάθονταν στα διακεκριμένα εδώλια, στο ίδιο επίπεδο με την ορχήστρα



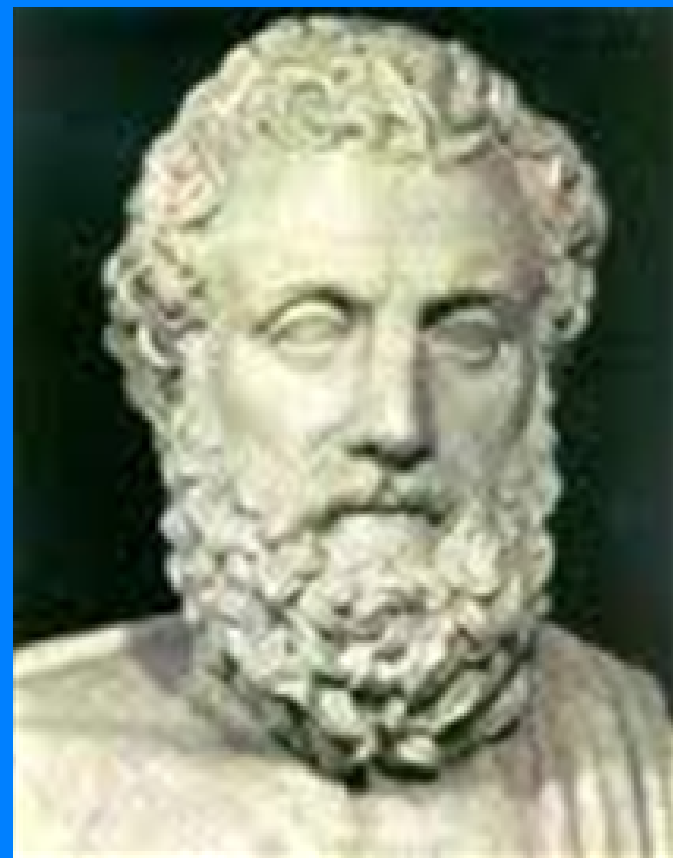
Οι δραματικοί αγώνες (διάρκεια 3 ημερών)

- Χρόνος παραστάσεων: κυρίως στα Μεγάλα Διονύσια (Μάρτιος – Απρίλιος)
- Οργάνωση: ο επώνυμος άρχων επιλέγει τα έργα και δίνει στους ποιητές Χορό και χορηγούς
- Τα έργα: 3 τετραλογίες (3 τραγωδίες + 1 σατυρικό δράμα) από 3 ποιητές, 10 διθυράμβους και 5 κωμωδίες
- Οικονομική κάλυψη: οι Χορηγοί, πλούσιοι Αθηναίοι πολίτες που εν είδει φόρου καλύπτουν τα έξοδα των παραστάσεων

- Δημόσια προβολή των δραματικών αγώνων (Προάγωνας): ενημέρωση των επισήμων και του κοινού για τα έργα που είχαν επιλεγεί να διαγωνιστούν (Αγών) και τους συντελεστές των παραστάσεων
- Κριτική επιτροπή: δέκα πολίτες (1 από κάθε φυλή), εκλεγμένοι με κλήρο, παρακολουθούσαν τους αγώνες και έγραφαν τη γνώμη τους σε πινακίδια. Πέντε από αυτούς, ορισμένοι με κλήρο έκαναν επίσημη εισήγηση για το νικητή των αγώνων
- Τα βραβεία: στεφάνι από κισσό για τον ποιητή και το χορηγό του από τον επώνυμο άρχοντα.
- Διδασκαλίες: τα επίσημα αρχεία με τα ονόματα των διαγωνιζομένων ποιητών και των τίτλων των έργων, τα οποία φυλάσσονταν στο δημόσιο αρχείο

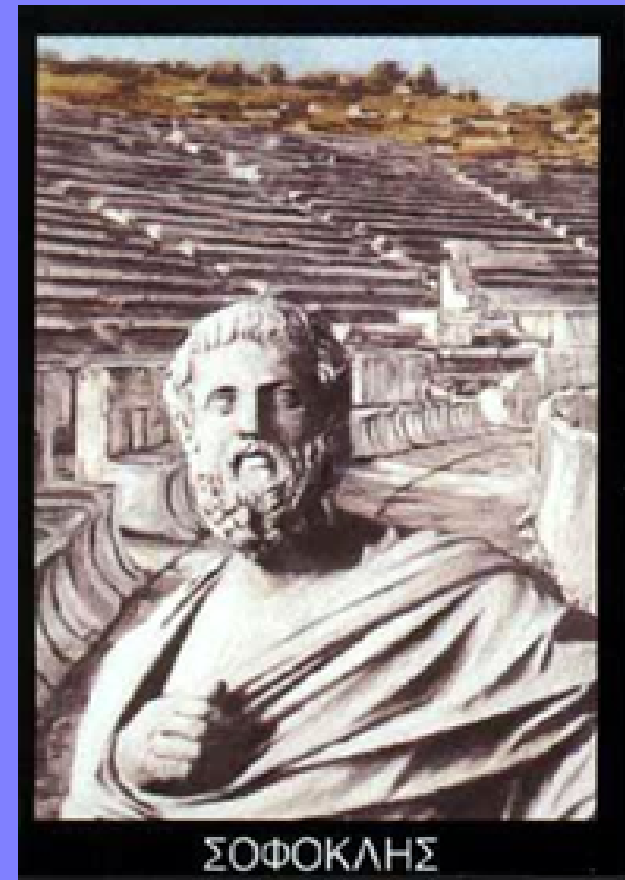
ΑΙΣΧΥΛΟΣ (525-456 π. Χ.)

- Γεννήθηκε στη Σαλαμίνα, έζησε στην Αθήνα
- Σωζόμενες τραγωδίες του: α) Πέρσαι β) Επτά επί Θήβαις γ) Ικέτιδες, Ορέστεια (τρίλογία): δ) Αγαμέμνων, Χοηφόροι, Ευμενίδες
- Χαρακτηριστικά της ποίησής του: θεία δικαιοσύνη και εξουσία πάνω στους θνητούς
- Μεγαλώνει τους ήρωές του και στην ακμή και στην πτώση τους, κάνοντάς τους να μοιάζουν υπερφυσικοί



ΣΟΦΟΚΛΗΣ (496-406 π.Χ.)

- Γεννήθηκε στην Αθήνα
- Σωζόμενες τραγωδίες του: α) Αίας β) Αντιγόνη γ) Τραχίνιαι δ) Οιδίπους Τύραννος ε) Ηλέκτρα στ) Φιλοκτήτης ζ) Οιδίπους επί Κολωνώ
- Χαρακτηριστικά της ποίησής του:
Ο άνθρωπος κυριαρχεί με τη βούλησή του, οι θεοί ακολουθούν
- Οι ήρωες παρουσιάζονται πιο ανθρώπινοι, με όλα τα πάθη, τις αδυναμίες, αλλά και τον αγώνα τους να απαγκιστρωθούν από το πεπρωμένο

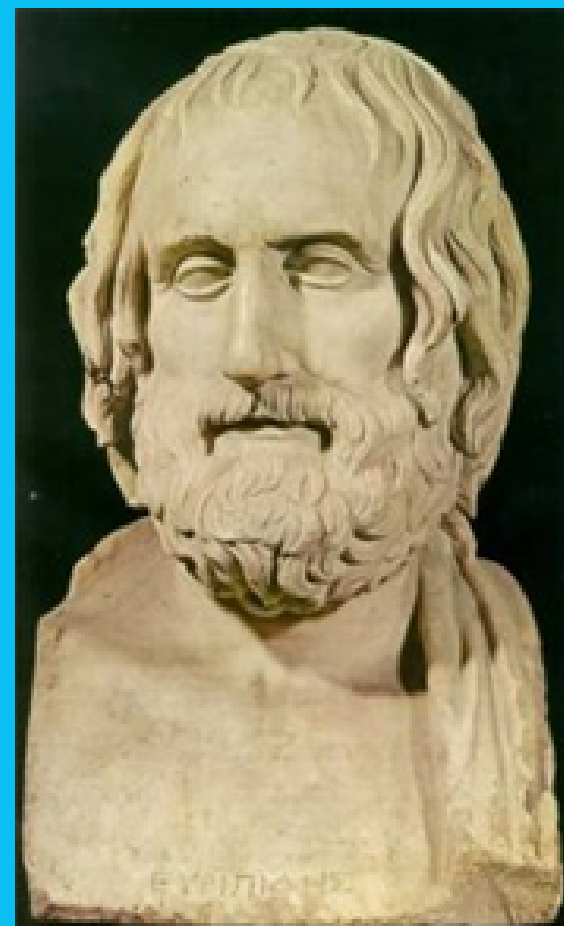


ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ (485-406 π.Χ.)

- Γεννήθηκε στη Σαλαμίνα, αλλά καταγόταν από τη Φλύα (Χαλάνδρι)
- Σωζόμενες τραγωδίες του: α) Άλκηστις β) Μήδεια γ) Ηρακλείδαι δ) Ιππόλυτος ε) Ανδρομάχη στ) Εκάβη ζ) Ικέτιδες η) Ηρακλής μαινόμενος θ) Τρωάδες ι) Ηλέκτρα ια) Ιφιγένεια εν Ταύροις ιβ) Ελένη ιγ) Κύκλωψ (σατυρικό δράμα) ιδ) Ίων ιε) Φοίνισσαι ιστ) Ορέστης ιζ) Ιφιγένεια εν Αυλίδι ιη) Βάκχαι
- Χαρακτηριστικά της ποίησής του:
Οι ήρωες δίνονται με ρεαλισμό, χωρίς καμία εξιδανίκευση

Αυστηρή κριτική στους θεούς και στις παραδεδομένες αντιλήψεις

Ο άνθρωπος περισσότερο από κάθε άλλη φορά ορίζει τη ζωή, τις πράξεις και τις επιλογές του





ΑΙΣΧΥΛΟΣ ▲

◀ ΣΟΦΟΚΛΗΣ

ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ ▶

